Olli Mäenpää
24.10.2023

Lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys laiksi Oikeuspalveluvirastosta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 30/2023 vp)

Hallituksen esityksen mukaan oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palvelujen järjestämistä varten perustettaisiin uusi oikeusministeriön alainen hallintovirasto, johon nämä toiminnot yhdistettäisiin. Myös nykyisten kuuden valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiirin tehtävät siirtyisivät perustettavalle Oikeuspalveluvirastolle, joka toimisi valtakunnallisena viranomaisena. Virasto muodostuisi keskushallinnosta ja laissa säädettävistä oikeusaputoimistoista ja edunvalvontatoimistoista sekä Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimistosta. Viraston toiminnan yleinen ohjaus ja valvonta kuuluisivat oikeusministeriölle, jonka hallinnonalalla virasto toimisi. Oikeuspalveluvirastoa koskeva sääntely 1. lakiehdotuksen 1 luvussa noudattaa tavanomaista valtion hallintovirastoja koskevan sääntelyn perusteita, eikä siihen ole huomauttamista.

Esityksen tarkoituksena on keskittää yhteen virastoon sen toimialaan kuuluvat lakisääteiset hallinnolliset tehtävät, mutta sisällöllisiä muutoksia näihin tehtäviin ei ehdoteta. Myös virastoittamisen kohteena olevien hallinnollisten tehtävien tuki- ja hallintopalvelut tuotettaisiin keskitetysti Oikeuspalveluvirastossa, jonka vastuulla olisi hoitaa myös nykyään hajautetusti hoidetut taloushallinnon, toiminnallisen ohjauksen ja henkilöstöhallinnon tehtävät. Näin voidaan arvioida saavutettavan hallinnollista tehokkuutta ja synergiahyötyjä.

Ehdotettua hallinnollisten tehtävien yhdistämistä samaan virastoon, joka hoitaisi myös niiden tukipalvelut, voidaan pitää hallinnollisesti perusteltuna. Yhdistämisen kohteena ovat tavanomaiset hallinnolliset tehtävät ja julkiset palvelut. Tällaisten tehtävien hoitamiseen ja palvelujen tuottamiseen ei kohdistu erityisiä riippumattomuuden ja itsenäisyyden vaatimuksia, jotka tulisi erikseen ottaa huomioon organisaatiomallissa ja sitä koskevassa sääntelyssä. Tällaisten hallinnollisten tehtävien keskitettyä hoitamista oikeusministeriön alaisessa hallintovirastossa voidaan siten pitää asianmukaisena organisatorisena ratkaisuna.

1. lakiehdotuksen 2 luku sääntelee julkista oikeusapua, 3 luku talous- ja velkaneuvontaa ja 4 luku yleistä edunvalvontaa. Lukujen säännökset perustuvat sisällöllisesti ja muodollisesti vastaavaan voimassa olevaan sääntelyyn, joka tulisi kumottavaksi. Palvelujen hankkimista muulta palveluntuottajalta määrittelevä 5 luku perustuu perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 16/2016 vp) säädettyyn vastaavan sisältöiseen sääntelyyn. 1. lakiehdotukseen ei näiltäkään osin ole huomauttamista. Samoin on perusteltua arvioida liitännäisiä lakiehdotuksia.